

Hoe we Rusland pijn doen, en niet onszelf

Gert Peersman (column verschenen in De Standaard op 26 april 2022)

Volgens premier Alexander De Croo (Open VLD) helpen we Oekraïne niet door onze economie in een recessie te duwen. Het is de bedoeling dat we maatregelen nemen die Rusland pijn doen, en niet onszelf (**DS 12 april**). Een maximumsnelheid van 100 kilometer per uur op autosnelwegen om ons brandstofverbruik te verlagen is voor zijn partijgenote en minister van Mobiliteit Lydia Peeters al voorbij onze pijngrens (**DS 1 april**). De regering heeft ook haar uiterste best gedaan om een Europese importban op Russische diamant te vermijden, terwijl die ons groeicijfer zelfs niet tot op het derde cijfer na de komma zou beïnvloeden.

Vladimir Poetin had zich misrekend over de weerstand die de Oekraïners zouden bieden, maar de reactie van andere landen had hij juist ingeschat. Die blaffen wel, of geven de Oekraïense president Volodimir Zelenski een staande ovatie in het parlement om het geweten te sussen, maar bijten Poetin niet. Veel sancties treffen de Russische bedrijven en de modale Rus, maar die betalen sowieso niet veel belastingen, waardoor de overheid er weinig last van heeft.

De Russische staatskas wordt voornamelijk gespijst met belastingen op de export van fossiele brandstoffen. Aangezien Rusland geen toegang meer heeft tot zijn buitenlandse reserves en internationale markten om te lenen, zou Poetin zijn oorlog niet kunnen financieren of lang kunnen volhouden zonder onze import van Russische fossiele brandstoffen. Maar door de hoge internationale prijzen stroomden er nooit eerder zoveel miljarden naar Rusland. Sinds de inval op 24 februari staat de aankoopteller vanuit de Europese Unie al op meer dan 40 miljard euro. Mocht het Russische leger een voetbalploeg zijn, dan stond Europa als hoofdsponsor op de truitjes.

Het is een vicieuze cirkel: hoe hoger de prijzen van fossiele brandstoffen, hoe meer geld naar de Russische staatskas vloeit om oorlog te voeren, terwijl brandstofprijzen hoog zullen blijven zolang het conflict aansleept. In Duitsland roepen vooraanstaande economen daarom op om de import van Russische energie volledig te bannen. Dat zou bij ons een recessie veroorzaken, maar de daling van het bbp zou geringer zijn dan tijdens de covidrecessie. Het prijskaartje van een langdurige oorlog zou weleens duurder kunnen uitvallen.

Voor de Duitse regering is een recessie te pijnlijk. Ze wijst het voorstel af. De vraag bij veel politici is bovendien of er een draagvlak zou zijn voor een importban. Die zou de beschikbare hoeveelheid fossiele brandstoffen doen dalen, waardoor de energieprijzen door het dak zouden gaan. Als extremistische partijen daardoor aan de macht komen, zijn we nog verder van huis.

Een importheffing op Russische grondstoffen is veel realistischer dan een ban. Het is op het eerste gezicht contra-intuïtief, maar omdat er dan geen daling is van het wereldwijde grondstoffenaanbod, zullen internationale prijzen van fossiele brandstoffen niet of nauwelijks stijgen. De heffing zal bijna integraal gedragen worden door de exporteur: Rusland. De opbrengsten zouden niet naar de Russische, maar naar de eigen staatskassen vloeien. Dat geld kunnen we gebruiken om de energietransitie te versnellen en huishoudens te ondersteunen die het moeilijk hebben. Het draagvlak voor een importheffing zal bijgevolg wel groot zijn.

De voorwaarde is dat Rusland de grondstoffenkraan niet dichtdraait, want dan daalt het wereldwijde grondstoffenaanbod wel, waardoor de energieprijzen zouden oplaaien. Het moet

nog nét voldoende rendabel blijven voor Rusland om de olie en het gas te laten stromen nadat het de heffing heeft betaald, maar onvoldoende om de oorlog lang vol te kunnen houden.

Critici argumenteren dat een importheffing geen zin heeft als Rusland de grondstoffen nog kwijt kan aan bepaalde landen zonder belastingen te moeten betalen, zoals China of India. In dat geval is er alleen een verschuiving van de grondstoffenhandel, heeft Europa geen inkomsten en kan Rusland de oorlog blijven financieren. Dat klopt grotendeels voor olie en steenkool, maar niet voor gas. Het gros van het Russische gas wordt via pijpleidingen naar Europa getransporteerd. Het zou jaren duren en een fortuin kosten om die te verleggen richting Azië. Bovendien is het voor China en India aantrekkelijk om zich bij de maatregel aan te sluiten, omdat het ook voor hen geld in het laatje zou brengen.

Een ander tegenargument is dat een importheffing in strijd zou zijn met de regels van de World Trade Organization (WTO), maar ook dat is geen excuus, omdat de verdragen uitzonderingen toelaten wanneer dat in het belang is van de nationale veiligheid. Kortom, het is mogelijk om Rusland pijn te doen en te belemmeren om oorlog te voeren zonder onze economie te treffen. We hoeven op onze autosnelwegen niet eens de voet van het gaspedaal te heffen.